

Grau de Lingüística

Treball de Fi de Grau

Curs 2017-2018

**L'OCCITÀ A CATALUNYA: UN CAS D'OFICIALITAT
EXTRATERRITORIAL**

NOM DE L'ESTUDIANT: Miquel Saracho Corrales

NOM DEL TUTOR: Albert Bastardas i Boada

Barcelona, 4 de setembre de 2018

Resum

Des de l'any 2006, la llengua occitana és oficial al conjunt de Catalunya, incloent-hi la major part del seu territori, on l'occità no és la llengua tradicional. En aquest treball analitzem el context lingüístic, territorial i històric que ho ha fet possible, i descrivim en què consisteix la dita oficialitat. A partir d'aquest cas concret, explorem les característiques del concepte general de l'oficialitat extraterritorial.

Paraules clau: oficialitat extraterritorial, occità, aranès, política lingüística.

Abstract

Since 2006, the Occitan language is official in Catalonia as a whole, including most of its territory, where Occitan is not the traditional language. In this paper we analyse the linguistic, territorial and historical context which has made it possible, and we describe what this official status consists of. From this particular case, we explore the characteristics of the general concept of extraterritorial official status.

Keywords: extraterritorial official status, Occitan, Aranese, language policy.

Agraïments

Voldria expressar el meu agraïment a la meva família, per tot el seu suport; a l'Albert Bastardas i a la Lourdes Romera, pel seu guiatge, i a l'Àngels Massip, per les seves indicacions.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	5
1.1. Objectiu del treball	5
1.2. Estructura	5
1.3. Metodologia	5
2. L'OFICIALITAT LINGÜÍSTICA	6
2.1. Què és l'oficialitat?	6
2.2. El terme <i>oficialitat extraterritorial</i>	7
3. LA LLENGUA OCCITANA	9
3.1. Territori, dialectes i demografia	9
3.2. Història	9
4. LA VALL D'ARAN	12
4.1. Dades generals	12
4.2. Usos lingüístics de l'occità	13
5. EL PROCÉS D'OFICIALITZACIÓ DE L'OCCITÀ A ARAN I A CATALUNYA	16
5.1. Evolució de l'estatus jurídic de l'occità fins al 2006	16
5.2. L'Estatut de 2006: visió general	18
5.3. L'article 6.5 de l'Estatut	19
5.4. Altres articles de l'Estatut	21
5.5. Legislació posterior. La llei de l'occità del 2010	23
6. REFLEXIONS SOBRE L'OFICIALITAT EXTRATERRITORIAL DE L'OCCITÀ	27
7. CONCLUSIONS	30
8. BIBLIOGRAFIA	31

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Objectiu del treball

L'objectiu d'aquest treball és examinar el context, l'origen, el desenvolupament i la substanciació de l'oficialitat de l'occità a Catalunya i, a partir d'aquest cas particular, reflexionar sobre el concepte de l'oficialitat extraterritorial.

1.2. Estructura

En primer lloc, al capítol 2, es presenta el concepte de *oficialitat* i, més concretament, el de *oficialitat extraterritorial*. A continuació, els capítols 3 i 4 tracten breument de la llengua occitana i de la Vall d'Aran, respectivament, a fi de conèixer millor dos elements que participen en el cas polícolingüístic estudiat. En el capítol 5 es detalla el procés d'oficialització de l'occità a Catalunya, des dels antecedents fins a la descripció de la situació actual. Finalment, abans de les conclusions i de la bibliografia, es reflexiona sobre l'oficialitat extraterritorial de l'occità, tant des d'un punt de vista particular com general; és a dir, s'utilitza un cas local per a esbossar característiques d'un fenomen global.

1.3. Metodologia

Les fonts necessàries per a dur a terme aquesta recerca són diverses: documentació legal, dades demolingüístiques, informació sobre l'occità i sobre Aran, publicacions relacionades amb el tema, articles periodístics, etc. La metodologia ha consistit en la consulta d'aquestes fonts i l'extracció i la interpretació del contingut que podia ajudar a construir el cos del treball.

2. L'OFICIALITAT LINGÜÍSTICA

2.1. Què és l'oficialitat?

L'oficialitat atorga a la llengua una dimensió *simbòlica*, com a element identitari de l'estat o de l'ens subestatal, i una d'*instrumental*, com a “mitjà de funcionament de les seves institucions polítiques i administratives” (Pons, 2015: 9). La decisió de fer oficial una determinada llengua és, en darrera instància, una facultat de l'estat, tot i que pot estar condicionada, per exemple, per la situació sociolingüística, la dinàmica lingüística interior i exterior, la situació jurídica preexistent i l'organització política estatal (Pons, 2015: 10-12).

El contingut jurídic de l'oficialitat lingüística pot ser molt diferent segons el país (Pons, 2015: 9); també pot variar segons la llengua oficialitzada en aquells casos en què n'hi ha més d'una, en funció de factors com 1) el territori d'aplicació de l'oficialitat, 2) el fet que la llengua gaudeixi d'oficialitat exclusiva o bé sigui cooficial amb una altra, 3) el grau de plenitud o de restricció pel que fa als usos oficials o 4) la caducitat o temporalitat de l'estatus de llengua oficial (Pons, 2015: 13-14).

Tot i aquesta variabilitat del contingut jurídic, es poden comptabilitzar diversos àmbits d'aplicació possible de l'oficialitat. Així, hi hauria els usos de la llengua en les relacions socials públiques, com l'educació, les institucions, els serveis administratius, la justícia i els mitjans de comunicació; el foment de l'ús en publicacions i en comercialització de productes; el deure o la presumpció del coneixement de la llengua; obligacions d'ús lingüístic en determinats àmbits amb una transcendència pública, i la plena validesa dels actes jurídics realitzats en la llengua oficial (Pons, 2015: 12-13).

La tipologia de les declaracions d'oficialitat lingüística és molt àmplia. Dels 194 estats “reconeguts o sobirans”, n'hi ha 118 en què la constitució estableix l'existència d'una llengua o de més d'una llengua oficials o de l'estat, però aquesta concepció no és l'única; així, n'hi ha 4 més en què la constitució declara, exclusivament, una o més llengües *nacionals*, i uns altres 32 en què al text constitucional s'hi empen fórmules

indirectes, com ara “l’exigència de la llengua estatal per a l’elegibilitat per a càrrecs públics”. Resten, doncs, 40 estats en què no hi ha cap vinculació de la llengua amb l’estat en una constitució, molts dels quals es caracteritzen per l’homogeneïtat demolingüística o bé per l’ús d’una llengua de comunicació internacional a les instàncies estatals. Quan no hi ha una declaració constitucional, l’estatus lingüístic es pot fixar amb normes legals, quasiconstitucionals o no. (Pons, 2015: 16-18.)

2.2. *El terme oficialitat extraterritorial*

El concepte de l’oficialitat extraterritorial fa referència a l’oficialitat d’una llengua fora d’un territori determinat; concretament, fora del territori que es considera propi d’aquesta llengua.

Una cerca a Google del terme *oficialitat extraterritorial* entre cometes (per tal que els resultats siguin exactament els d’aquest bigrama), escrit en llengua catalana, ens proporciona només dos resultats, corresponents a dues publicacions de l’any 2017: un article de Xavier Moral, “La protecció legal de l’occità aranès” (Moral, 2017) i un informe de la Generalitat sobre la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries (Cinquè informe, 2017). Si cerquem el terme en castellà (*oficialidad extraterritorial*), només hi trobem enllaços que contenen la versió en castellà de la frase que, al mencionat informe de la Generalitat, inclou el concepte en qüestió.

Al text de Moral (2017: 416), hi ha una frase que inclou una definició del concepte, després de lligar-lo amb el tema d’aquest treball: “L’altra innovació jurídica notòria que fa el text estatutari del 2006 és que l’occità esdevé una llengua amb una *oficialitat extraterritorial*, és a dir, enllà del propi domini lingüístic”¹ (la cursiva és meva). Aquesta no és l’única aparició del concepte al seu text.

Quant a l’informe de la Generalitat, el fragment que ens interessa és el següent (Cinquè informe, 2017: 13) (les cursives són meves):

---

¹ La primera innovació jurídica a què fa referència l’autor és que l’occità, a l’Estatut, hi aconsegueix per primera vegada un reconeixement juridicopolític ple.

D'aquest marc legal modulat [el de l'occità a l'Estatut i a la llei de l'occità del 2010] es desprèn una doble intensitat de l'oficialitat segons l'àmbit territorial d'aplicació de què es tracti. D'una banda, una *oficialitat territorial* a la mateixa Val d'Aran, on l'occità té un estatus jurídic de llengua pròpia i d'ús preferent, i prerrogatives de protecció legal similars a les de la llengua catalana a la resta de Catalunya. De l'altra, una *oficialitat extraterritorial* a la Val d'Aran, en el conjunt de Catalunya, que obliga el govern de la Generalitat i el Parlament català a garantir els drets lingüístics de les persones que desitgen relacionar-se en occità aranès, oralment o per escrit, amb les administracions públiques situades a Catalunya.

És interessant que totes les aparicions d'aquest terme facin referència a l'oficialitat de l'occità a la Catalunya no aranesa.² Tanmateix, el concepte també es podria aplicar a altres casos. De fet, si ens cenyim a la definició de Moral, tota oficialitat que té com a espai d'aplicació un territori situat fora del domini lingüístic és una oficialitat extraterritorial, de manera que si entenem que el domini lingüístic és l'àrea tradicional o pròpia d'una llengua, veurem que es pot aplicar a un nombre molt gran de casos, que són tots aquells en què la interllengua de l'estat és oficial en àrees que no pertanyen al seu domini lingüístic, com el francès a Còrsega.

Una altra interpretació possible del terme exclouria aquests casos i el faria servir únicament per a les situacions en què una llengua que és minoritària en una entitat política gaudeix de l'estatus de llengua oficial en aquesta entitat política, com el suec a Finlàndia, amb els efectes consegüents que pugui tenir aquesta oficialitat a la Finlàndia no suecòfona.

---

² De fet, a l'article de Xavier Moral de l'any 2017 s'indica que és el responsable de llengua occitana a la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat. Per tant, entre els dos documents hi ha una coincidència temporal (l'any 2017) i una relació d'autoria (l'altre document, com hem vist, és un informe de la Generalitat).

3. LA LLENGUA OCCITANA

En aquest capítol tractarem breument de la llengua occitana; en primer lloc analitzarem aquesta llengua romànica des d'un punt de vista territorial, dialectal i demogràfic, i, en segon lloc, des d'un punt de vista històric.

3.1. *Territori, dialectes i demografia*

Territorialment, Occitània, l'espai tradicional de llengua occitana, té una superfície de 190.986 km², dels quals 185.829 km² (un 97%, l'anomenada *Occitània Granda* o Occitània Gran) s'estenen pel sud de França, 4.521 km² (un 2%, les *Valadas Occitanas* o Valls Occitanes) són al nord-oest d'Itàlia, 634 km² formen la *Val d'Aran* o Vall d'Aran i, finalment, els 2 km² de *Mónegue* o Mònaco (Wikipèdia, 2018).

Diatòpicament, segons Aitor Carrera (Occitània, 2008: 19), l'occità té sis dialectes, dividits en dos grups, l'occità septentrional i l'occità meridional. El primer grup consta dels dialectes llemosí, alvernès i provençal-alpí (o vivaroalpí). El segon grup comprèn els dialectes gascó, llenguadocià i provençal. El gascó, que és el dialecte en què s'inscriu l'aranès, destaca en el marc occità, tal com diu Lamuela (1987: 124), “ja d'antic per la seva singularitat evolutiva”.

Demogràficament, Occitània té 16 milions de persones (Occitània, 2008: 8), tot i que el nombre de parlants d'occità és molt inferior; ha estat xifrat en 3 milions de persones (Occitània, 2008: 18), però se n'han donat valors molt inferiors, entre 200.000 i 800.000 (Wikipedia, 2018). Cap d'aquests dos recomptes de parlants no distingeix la competència de l'ús habitual.

3.2. *Història*

Pel que fa a la història de l'occità, hi ha un gran contrast entre l'època medieval i l'actualitat. Així, segons Bernat Joan, la literatura occitana és la “més esplendorosa de

l'Europa medieval" (Occitània, 2008: 4). Tot i això, des del segle XIII, França aniria incorporant la majoria dels territoris occitans i, l'any 1539, amb l'edicte de Villers-Cotterêts, "s'imposa el francès en actes administratius de l'Estat" (Occitània, 2008: 11-13).

La situació negativa per a l'occità de França, com assenyala Patrici Pojada, es va incrementar amb la Revolució Francesa (1789) i amb la Tercera República (a partir dels anys setanta del segle XIX) (Occitània, 2008: 12); es volia que el francès fos l'única llengua vehicular i que les altres llengües de França reculessin (Kremnitz, 2002b: 111). "A finals del segle XIX, a l'escola pública francesa, els mestres castiguen qui gosa parlar *patois* (terme pejoratiu) i li imposen la *vergonha*" (Occitània, 2008: 23). Taupiac (2015: 299) diu que l'occità era parlat per uns deu milions de persones l'any 1914, però que les valoracions dels seus mateixos parlants eren molt negatives: "Al camp, fins i tot als barris populars de les ciutats, tothom parlava occità i tothom hauria volgut no parlar-lo".³

Per a Pojada, la transmissió intergeneracional de l'occità va esdevenir més complicada amb el context social posterior a la Segona Guerra Mundial, que incloïa uns mitjans de comunicació en creixement en una França urbanitzada i centralitzada (Occitània, 2008: 12). Malgrat l'assoliment d'alguns èxits des de llavors (Occitània, 2008: 12 i 23), l'escenari a França ha tingut els ingredients clàssics de la substitució lingüística, si observem l'explicació d'aquest tipus de fenomen sociolingüístic feta per Bastardas (1996: 171-187): difusió de l'estàndard, prohibició i estigmatització de la llengua minoritzada, centralització, urbanització i modernització; tot plegat, en un procés gradual que arriba a la seva fase final quan una població ja bilingüïtzada va optant per no transmetre la llengua pròpia a la generació següent.

En aquest segon apartat (3.2), ens hem centrat en l'Occitània francesa, que, com hem vist a la primera secció (3.1), és la més extensa amb molta diferència; Gardy (2002: 12) diu que l'occità és una llengua fonamentalment francesa i Kremnitz (2002a: 14), al començament de la seva contribució sobre la història externa de l'occità, afirma que la

---

³ Original: "A la campanha, emai dins los quartièrs populars de las vilas, tot lo mond parlava occitan e tot lo mond auriá volgut lo parlar pas".

dissemblança entre la situació a l'Occitània Gran, a Aran i a les Valls Occitanes només és una qüestió de matisos. Sigui com sigui, en aquest treball sí que recollirem les especificitats de la Vall d'Aran.

4. LA VALL D'ARAN

4.1. Dades generals

Aran és una entitat administrativa de Catalunya; l'article 1 de la Llei 1/2015, del 5 de febrer, del règim especial d'Aran (Llei 1/2015, 2015: 3) diu que “Aran és una realitat nacional occitana [...] reconeguda per l'Estatut [...] com a entitat territorial singular [...], amb personalitat jurídica pròpia i plena capacitat i autonomia [...] per a la gestió dels interessos propis de la comunitat política que representa”. Per comoditat, se la sol considerar com una de les comarques catalanes, per bé que segons l'apartat 2 de la disposició addicional segona (Llei 1/2015, 2015: 29), “Les denominacions *comarca* i *consell comarcal* no són aplicables a Aran i al Consell General d'Aran” (les cursives i les negretes són del text original); tot seguit, afegeix que “Tota referència en aquests termes en les normes vigents s'han d'entendre fetes a Aran i al Consell General d'Aran”.

La superfície d'Aran és, tal com hem vist a la secció 3.1, de 634 km²; tenint en compte que la superfície de Catalunya és de 32.108 km² (Idescat, 2016), la Vall d'Aran n'ocupa l'1,97%. Quant a la població, Aran tenia, l'any 2017, 9.850 habitants, que, sobre els 7.496.276 de Catalunya (Idescat, 2017), constituïen un 0,13%. Aquestes dades ens mostren, així mateix, que la densitat de població de la Vall d'Aran és molt més baixa que la de Catalunya.

La vinculació d'Aran amb Catalunya s'origina amb els tractats d'emparança amb els primers monarques de la Corona d'Aragó; més endavant, l'any 1313, se'ls va atorgar la Querimònia, “verdadera carta magna de les llibertats araneses, que, durant més de cinc-cents anys, va esdevenir la principal base legal de l'ordenament polític, jurídic i administratiu aranès” (Llei 1/2015, 2015: 1). La integració pactada a Catalunya es va produir en 1411 (Occitània, 2008: 14). El sistema administratiu propi d'Aran va durar fins a l'any 1834, quan la Vall va quedar integrada a la província de Lleida (Llei 1/2015, 2015: 2).

L'any 1931, en una enquesta adreçada als ajuntaments catalans per la Generalitat, a la pregunta relativa a la divisió comarcal preferida, els aranesos van optar homogeniament per la Vall d'Aran; fins i tot, es va demanar, des de les poblacions de Viella i Gessa, que la Vall d'Aran esdevingués una comarca autònoma (Sans, 2008: 22). Amb la Transició, es van fer arribar peticions de reconeixement del fet aranès als polítics catalans que elaboraven l'Estatut de 1979; aquest text legal en va fer diverses mencions (Llei 1/2015, 2015: 2) i va obrir la porta a una recuperació de les institucions de govern aranès, en primer lloc amb el Consell Comarcal d'Alta Muntanya de la Vall d'Aran, després amb el Consell Comarcal de la Vall d'Aran i, finalment, l'any 1991, amb el Consell General d'Aran o *Conselh Generau d'Aran* (Viquipèdia, 2018), que remet a l'històric Consell General de la Vall (Llei 1/2015, 2015: 2). La Llei 16/1990, del 13 de juliol, sobre el règim especial de la Vall d'Aran i la Llei 1/2015, del 5 de febrer, del règim especial d'Aran han fonamentat i aprofundit l'autogovern aranès (Llei 1/2015, 2015: 3).

4.2. Usos lingüístics de l'occità

Segons Suïls i Huguet (2002: 262), a Aran l'occità, com les altres llengües minoritàries d'Espanya, havia participat d'un procés de subordinació i, durant els dos darrers dos segles, havia tingut les mateixes condicions sociolingüístiques generals del seu veí català.

Sigui com sigui, Sans (2008: 32) diu que al començament del segle XX l'occità era emprat de manera habitual “a casa i al carrer”⁴ pel 95% dels habitants de la Vall d'Aran, i que al final dels anys setanta el percentatge de parlants habituals s'havia reduït al 70%. Lamuela (1987: 144) recull una enquesta de 1984, en la qual el nombre d'habitants de la Vall (de més de 5 anys) que parlaven aranès habitualment amb els veïns era el 60,44%.

No obstant aquest darrer paràgraf, per a Lamuela, a Aran “és completament desconegut el procés de substitució lingüística característic de França”; segons l'autor, a l'Occitània francesa el retrocés de la llengua era degut sobretot a l'abandonament pels seus parlants, mentre que a Aran l'augment del nombre de persones que no coneixia l'aranès “només

---

⁴ Original: “en casa e en carrèr”.

és conseqüència de la presència d'un nombre important de forasters" (a l'enquesta de 1984, el percentatge d'aranesos nascuts a la Vall era el 61,18%). Però comparem aquestes paraules de Lamuela, dels anys vuitanta, amb la visió de Carrera (2015: 260), més actual: "[...] procés de substitució lingüística de l'aranès pel castellà (procés que [...] s'ha fet molt evident en les darreres dècades i no ha estat malauradament aturat ni capgirat)".

Recordem que la substitució lingüística té un moment clau: "[...] els pares ja bilingüitzats en la llengua dominant decidiran de transmetre aquesta i no pas la pròpia del grup als seus fills, per tal com pensaran que els serà més avantatjosa per a la supervivència econòmica o per a l'ascensió o acceptació social" (Bastardas, 1996: 186). Aquest escenari requereix, naturalment, dos elements: un procés de bilingüització i un canvi en el context social que hagi fet que la llengua pròpia ja no sigui la més avantatjosa.

Seguint aquest fil del procés de bilingüització i el canvi, i centrant-nos ara en el segon element (el canvi), la frase següent és força reveladora: "[...] l'occità aranès entraria traumàticament en el món industrialitzat en un parell de dècades, al llarg dels anys 60 i 70 del segle passat, sense cap mena de transició que li permetés fer-se un lloc en les institucions fins a la recuperació dels instruments autòctons de gestió política [...]" (Suïls i Huguet, 2002: 262). El mot *traumàticament* es pot relacionar amb el que Bastardas (2003: 134), emprant per a l'ecologia lingüística un mot procedent de l'ecologia biològica, anomena *pertorbació*, un canvi exogen que modifica el medi i que pot donar lloc a l'extinció lingüística.

Si mirem dades més recents, veiem que, segons l'Enquesta d'usos lingüístics de la població de l'any 2013 (Els usos, 2013: 14), l'occità aranès era la llengua habitual del 23,4% de la població d'Aran l'any 2008, i només la del 17,6% l'any 2013.

Per acabar, és rellevant que, al grup número 6 de taules de l'Enquesta (Enquesta, 2015: 8), que conté dades del coneixement de llengües a Catalunya, l'occità no hi sigui (sí que hi és al grup 7, però aquest grup només té en compte Aran); és a dir, els nivells de coneixement de l'occità al conjunt de Catalunya deuen ser tan baixos que no s'han volgut tenir en compte. Tot i això, la llei de l'occità del 2010, al seu article 1.2d (Portal,

2018), indica que un dels objectius d'aquesta llei és fomentar el coneixement de l'occità a Catalunya.

5. EL PROCÉS D'OFICIALITZACIÓ DE L'OCCITÀ A ARAN I A CATALUNYA

Per a Moral (2017: 416-417), des de l'aparició de l'aranès a l'Estatut de 1979, i fins a la llei del 2015, el reconeixement de la llengua occitana s'ha desenvolupat en dos àmbits: per una banda, el de l'estatus, la cobertura legal concreta, etc.; per l'altra, el del tractament i la identificació de la llengua. Aquest període serà explicat al llarg d'aquest capítol.

5.1. Evolució de l'estatus jurídic de l'occità fins al 2006

L'any 1979, l'Estatut, al seu article 3.4, establia: “La parla aranesa serà objecte d'ensenyament i d'especial respecte i protecció” (Moral, 2017: 417). Era un reconeixement més aviat feble i vague, que remetia a l'article 3.3 de la Constitució, és a dir, “La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció”, i no pas al 3.2, el qual deia que “Les altres llengües espanyoles [les diferents del castellà, oficial a tot l'Estat] seran també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb els seus estatuts” (Constitució, 2012: 8). Veiem, doncs, les tres categories de tractament lingüístic a Espanya, és a dir, la del castellà, la de les llengües oficials no castellanès i la de les modalitats lingüístiques, les quals categories són recollides per Boix-Fuster (2004: 3) basant-se en un treball de Jaume Vernet.

És interessant que, segons Lamuela (1987: 139), durant l'elaboració d'aquell Estatut, no va prosperar una esmena que hauria fet que l'article 3.4 digués: “La parla aranesa, en el seu domini lingüístic de la Vall d'Aran, tindrà les mateixes consideracions d'oficialitat que l'Estat atorgui a la llengua catalana”. Com que això no va ser així, l'occità, de moment, no va aconseguir l'estatus de llengua oficial. I, a més a més, és remarcable la designació de *parla* (en totes dues versions de l'article), que indica que el legislador no considerava que l'aranès tingués prou categoria per a ésser considerat una llengua.

La llei de normalització lingüística de 1983 va dedicar el títol V, que només contenia l'article 28, a l'aranès; l'aplicació d'aquest article quedava restringida a Aran (Llei de Normalització, 1989: 13). L'article 28.1 deia que "L'aranès és la llengua pròpia de la Vall d'Aran. Els aranesos tenen el dret de conèixer-lo i d'expressar-s'hi en les relacions i els actes públics dins aquest territori". La resta d'apartats de l'article es dedicaven al foment de la normalització de l'aranès (que s'havia de fer coordinadament entre la Generalitat i les institucions araneses), la toponímia aranesa, l'ensenyament i l'ús de la llengua als centres escolars, els mitjans de comunicació i, finalment, al fet que "Qualsevol reglamentació sobre ús lingüístic consegüent a aquesta Llei ha de tenir en compte l'ús de l'aranès a la Vall d'Aran". L'aranès ja rebia, així, el tractament de *llengua*, la pròpia de la Vall d'Aran; l'oficialitat i el lligam reconegut amb la resta de l'occità vindrien després.

La llei de règim especial d'Aran de 1990 (que no s'ha de confondre amb la de 2015) deia, a l'article 2.1, que "L'aranès, varietat de la llengua occitana i pròpia d'Aran, és oficial a la Vall d'Aran. També ho són el català i el castellà, d'acord amb l'article 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya" (Portal, 2015). La resta de l'article 2 no introduïa novetats significatives, potser amb l'excepció de la necessitat de garantir l'ús de l'aranès a l'Administració de la Generalitat a la Vall d'Aran.

Amb aquesta llei, l'aranès, que ara ja era considerat una varietat de l'occità, aconseguia l'oficialitat lingüística, restringida encara a la Vall d'Aran. Com que l'oficialitat no constava a l'Estatut sinó en una llei, era incompleta, tal com veurem a la secció 5.3 d'aquest treball. També indicarem que l'article 20.2 donava la competència plena al Consell General en el foment i l'ensenyament de l'aranès, sempre en el marc de les normes vigents a Catalunya relatives a la política lingüística i educativa. La situació creada amb aquesta llei va quedar consolidada amb la llei de política lingüística de Catalunya de 1998, que va substituir la llei de normalització lingüística de 1983 (Moral, 2017: 417).

Per a Kremnitz (2002a: 44), en un text publicat abans de la reforma estatutària, la Vall d'Aran “forneix avui un contramodel de política lingüística possible”.⁵

5.2. L'Estatut de 2006: visió general

El 21 d'octubre de 1998, Pasqual Maragall, que llavors era l'aspirant del PSC a presidir la Generalitat, en un dinar amb el secretari general d'ERC Josep-Lluís Carod-Rovira, va acceptar que era convenient ampliar l'Estatut de 1979. “Aviat es va sumar a la idea Iniciativa Verds”⁶ (Company, 2006); la voluntat de reforma també s'estendria a CiU (Company, 2006; Valls, 2005). L'any 2003, el tripartit d'esquerrers (PSC-CpC, ERC i ICV-EUiA) que va arribar al poder a Catalunya va incloure al seu acord de govern la reforma de l'Estatut (Carbó, 2003); el febrer de l'any següent, es va constituir la ponència que l'hauria d'elaborar (Bou, 2004). El Parlament de Catalunya va aprovar l'Estatut el 30 de setembre de 2005, amb els vots de tots els partits excepte el PP, que hi va votar en contra (Barbeta, 2005: 11).

Al novembre, el Congrés dels Diputats “accepta prendre en consideració”⁷ el nou Estatut; el gener de 2006, el president espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, del PSOE, i el líder de CiU, Artur Mas, arriben a un acord que, entre altres coses, retira el terme *nació* (en referència a Catalunya) del primer article i el relega al preàmbul; al març, després que la Comissió Constitucional del Congrés aprovi el text, però amb diversos aspectes eliminats, el Congrés aprova l'Estatut, en una votació en què podem destacar els vots en contra del PP i d'ERC (els primers, perquè el troben excessiu, i els segons, perquè els sembla insuficient); al maig, el Senat aprova també el text, i, al referèndum del juny, els catalans, amb una participació baixa, aproven el nou Estatut (RTVE, 2010).

Al juliol, el PP va presentar un recurs d'inconstitucionalitat contra l'Estatut; de fet, el del PP va ser el primer dels set recursos presentats al Tribunal Constitucional. A l'agost,

---

⁵ Original: “fournit aujourd'hui un contre-modèle de politique linguistique possible”.

⁶ Original: “Pronto se sumó a la idea Iniciativa Verds”.

⁷ Original: “accepta tomar en consideración”.

l'Estatut va entrar en vigor. Pel que fa als recursos, les sentències del TC van arribar l'any 2010, entre el juny i el desembre; diversos elements de l'Estatut van ser declarats inconstitucionals o nuls o bé van restar subjectes a interpretació. (RTVE, 2010; Estatut, 2016: 6.) La sentència del TC del juny del 2010 ha estat vista com un moment clau a l'origen del procés independentista català (El País, 2013).

5.3. *L'article 6.5 de l'Estatut*

Sans (2008: 61-63) comenta un text pactat per unanimitat el febrer de 2005 pels partits amb representació al Consell General d'Aran. El text, entre altres coses, afirmava l'existència d'un conjunt territorial format per Catalunya i Aran, en el qual "l'aranès, llengua occitana d'Aran"⁸ era una de les llengües pròpies; se'n deduïa, doncs, que Catalunya i Aran eren enteses com dues entitats territorials diferents, cadascuna amb la seva llengua. Segons el text, si aquest conjunt rebia el nom de Catalunya (i no pas, s'entén, de Catalunya i Aran), l'aranès havia de ser llengua oficial en tot el conjunt, i no solament a Aran.

Poc abans de la votació final de l'Estatut al Parlament, la redacció de l'article 6.5 ja establí que la *llengua occitana* (directament, i no pas "L'aranès, varietat...") era la pròpia d'Aran i tenia caràcter oficial (Sans, 2008: 63). Recordem que l'oficialitat de 1990 s'aplicava a Aran, no pas al conjunt de Catalunya; del que explica Sans, se'n dedueix que (de moment) no hi havia un canvi en l'àmbit territorial d'aplicació. Pel que diu l'autor, aquesta formulació de l'article només implicava que l'oficialitat ja no era incompleta; si formava part de l'Estatut, podia ser completament constitucional.

Per a desenvolupar una mica més això darrer, direm que, segons Moral (2017: 416), el fet que l'Estatut doni caràcter oficial a l'occità fa que aquesta llengua "s'insereix[i] jurídicament en l'anomenat bloc de constitucionalitat de l'Estat espanyol" i que "s'inclogui en el conjunt de llengües que són oficials a l'Estat, amb el que això comporta dins de l'Estat, però també en relació amb la protecció de la Unió Europea". A més, pel que fa a la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, del Consell

---

⁸ Original: "er aranés, lengua occitana d'Aran".

d'Europa, com que Espanya la va ratificar remetent-se a les llengües oficials als estatuts d'autonomia, l'Estatut ha permès un increment en el nivell de protecció de l'occità aranès (Moral, 2017: 418; Portal, 2018).

Per tant, tal com dèiem, quan faltava poc per a la votació parlamentària de l'Estatut, l'occità entrava a la norma bàsica de Catalunya, però la territorialitat no variava. Llavors, es va produir el que Sans (2008: 63) anomena “esmena miracle”,⁹ introduïda per ERC. El seu contingut, citat per Sans (en respecto les cursives), és el següent: “La llengua occitana, denominada *aranès* a Aran, és la llengua pròpia *i oficial* d'aquest territori i és *també* oficial a *Catalunya*, d'acord amb el que estableix aquest Estatut”.¹⁰ Aquesta modificació, doncs, convertia el conjunt de Catalunya en una comunitat autònoma amb tres llengües oficials.

El PSC en va canviar la part final, que va esdevenir (també en respecto la cursiva) “d'acord amb el que estableixen aquest Estatut *i les lleis de normalització lingüística*”.¹¹ Sans (2008: 63) considera que això mostrava una “voluntat de reconduir l'oficialitat per mitjà de lleis catalanes determinades”,¹² tal com diu Moral (2017: 415-416), l'oficialitat de l'occità restava així condicionada, “modulada legalment i de manera sectorial, pel que fa al territori no aranès” (a l'apartat 5.5 observarem com s'ha realitzat aquesta modulació). D'acord amb Pons (2015: 31), les remissions al legislador són força habituals a les constitucions; “reenvien expressament a una llei o norma posterior la concreció o el desenvolupament d'aspectes diversos del règim de les llengües”.

El text final de l'article és el següent (la cursiva és de l'article): “La llengua occitana, denominada *aranès* a l'Aran, és la llengua pròpia d'aquest territori i és oficial a Catalunya, d'acord amb el que estableixen aquest Estatut i les lleis de normalització lingüística” (Estatut, 2016: 23); podem observar, doncs, que la redacció de l'article va experimentar algun canvi addicional, però el contingut és, de fet, el mateix. L'article 6.5

---

⁹ Original: “esmena miracle”.

¹⁰ Original: “Era lengua occitana, denominada *aranés* en Aran, ei era lengua pròpia *e oficiau* d'aguest territòri e ei *tanben* oficiau *en Catalonha*, cossent damb çò qu'establis aguest Estatut”.

¹¹ Original: “cossent damb çò qu'establiessen aguest Estatut *e es leis de normalizacion lingüística*”.

¹² Original: “volentat de reconduïr era oficialitat per miei de leis catalanes determinades”.

de l'Estatut no ha estat afectat per les sentències del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de l'any 2010.¹³

El nou estatus legal de l'occità “va causar un cert impacte i sorpresa en medis de la gestió lingüística en general però, més especialment, en medis occitanistes Corberes enllà, on fins i tot es van fer actes oficials presentant Catalunya com a model i un dels pocs països trilingües al món” (Moral, 2017: 415). No obstant això, segons l'Enquesta d'usos lingüístics de la població de l'any 2013 (Els usos, 2013: 24), només un 42,9% dels catalans sabia que l'“aranès” és llengua oficial a Catalunya (entre els aranesos, ho sabia un 80,5%).

Fixem-nos en els cinc tipus de política lingüística que apliquen els estats europeus, classificats per Miquel Siguan i recollits per Boix-Fuster (2008: 141-142): monolingüisme com a pràctica i com a objectiu, protecció a les minories, autonomia lingüística, federalisme lingüístic i bilingüisme institucional. Espanya es troba en el grup de l'autonomia lingüística (“Espanya, per exemple, reconeix oficialment les llengües no castellanes en les respectives autonomies”); pel que fa a Catalunya, tot i ser una entitat subestatal, podem deduir que també hauria format part d'aquest grup abans de la reforma estatutària, amb la regulació de 1990 de la situació aranesa.

Amb l'article 6.5 del nou Estatut, ens podem plantejar la qüestió de si Catalunya ha entrat al quart grup, el del federalisme lingüístic (representació igualitària de les llengües als òrgans centrals estatals), o bé al cinquè, el del bilingüisme institucional (bilingüisme als òrgans centrals i “en alguns dels òrgans regionals o locals”; canviariem bilingüisme per trilingüisme). Realment ha estat així?

5.4. Altres articles de l'Estatut

L'article 36 recull els drets relacionats amb l'aranès (Estatut, 2016: 34). L'apartat 1 diu que “A l'Aran totes les persones tenen el dret de conèixer i utilitzar l'aranès i d'ésser

---

¹³ Si hi hagués hagut una afectació per les sentències del TC, a la versió que he emprat de l'Estatut la part afectada hi apareixeria en vermell (si la part en qüestió hagués estat declarada inconstitucional o nul·la) o bé entre claudàtors (si estigués subjecta a una interpretació conforme a la sentència).

ateses oralment i per escrit en aranès en llurs relacions amb les administracions públiques i amb les entitats públiques i privades que en depenen”; en aquest apartat s’empra la forma *aranès*, no pas *occità*; la seva aplicació es territorialitza a Aran, no pas a Catalunya, i, a més, els aranesos no tenen l’obligació de conèixer l’occità, només el dret, mentre que sí que tenen el deure de conèixer el català, tal com diu l’article 6.2 (Estatut, 2016: 23). L’apartat 2 del mateix article 36 estableix que “Els ciutadans de l’Aran tenen el dret d’utilitzar l’aranès en llurs relacions amb la Generalitat”, una redacció que podria ser interpretada de manera molt àmplia, aplicada a tot el territori català, però limitada als ciutadans d’Aran: un occitanoparlant de Tortosa, per exemple, no estaria cobert per l’article 36.2, però, en principi, sí que ho estaria un ciutadà aranès que residís a Tortosa. En qualsevol cas, l’article 36.3 diu que “S’han de determinar per llei els altres drets i deures lingüístics amb relació a l’aranès”.

L’article 50, relatiu al foment i a la difusió del català (Estatut, 2016: 42-43), conté set apartats. El primer diu que “Els poders públics han de protegir el català en tots els àmbits i sectors i n’han de fomentar l’ús, la difusió i el coneixement. Aquests principis també s’han d’aplicar respecte a l’aranès”. Els apartats següents tracten de diferents àmbits en els quals s’ha de fomentar el català: activitats docents, etiquetatge, etc., incloent-hi l’extensió del foment del català al conjunt de l’Estat, a la UE i al món. Sans (2008: 82) interpreta que els apartats 2 a 7 també s’apliquen a l’occità; això seria així si considerem que la segona frase de l’article 50.1 (“Aquests principis també s’han d’aplicar respecte a l’aranès”) implica que els altres apartats de l’article, i no solament el 50.1, es refereixen igualment a l’occità.

L’article 143.2 (Estatut, 2016: 98) introdueix un canvi en la distribució competencial relativa a la normalització lingüística de l’occità. Recordem que, segons l’article 20.2 de la llei de règim especial d’Aran de 1990, el Consell General en tenia la competència plena; en canvi, amb aquest article, “Correspon a la Generalitat i també al Conselh Generau d’Aran la competència sobre la normalització lingüística de l’occità, denominat *aranès* a l’Aran” (la cursiva és de l’article). És comprensible que si l’occità ha esdevingut una llengua oficial al conjunt de Catalunya, la seva normalització no sigui únicament encarregada al Consell General sinó, també, a la Generalitat; també ho veu així Sans (2008: 86-87).

És interessant que a l'article 44.2 (Estatut, 2016: 39) es diu que "Els poders públics han de promoure el coneixement suficient d'una tercera llengua en finalitzar l'ensenyament obligatori"; evidentment, aquest text està pensat des d'un punt de vista de bilingüisme català/castellà, és a dir, sense tenir en compte l'existència d'una altra llengua oficial. De fet, a l'Estatut hi ha moltes referències a "les dues llengües oficials", és a dir, el català i el castellà, però no pas l'occità, com ara l'article 33.4 (Estatut, 2016: 33), segons el qual "[...] l'Administració de l'Estat situada a Catalunya ha d'acreditar que el personal al seu servei té un nivell de coneixement adequat i suficient de les dues llengües oficials [...]", o, molt significativament, l'article 32 (Estatut, 2016: 32), que diu que "[...] Els actes jurídics fets en qualsevol de les dues llengües oficials tenen, pel que fa a la llengua, validesa i eficàcia plenes" (sobre aquest darrer article, vegeu, però, la secció 5.5 d'aquest treball).

5.5. Legislació posterior. La llei de l'occità del 2010

A les dues seccions anteriors vèiem que l'Estatut contenia remissions al legislador. En relació amb això, l'any 2010 va entrar en vigor la llei de l'occità (Llei 35/2010, d'1 d'octubre, de l'occità, aranès a l'Aran); al preàmbul, se'n justificava l'existència al·legant que calia 1) adequar el règim jurídic de l'occità al nou Estatut, 2) "complir els compromisos establerts per la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries" i 3) tenir un règim jurídic de l'occità actualitzat, unitari i coherent; els objectius generals de la llei, tal com diu el mateix preàmbul, són "reconèixer, protegir i promoure l'occità d'acord amb la seva varietat aranesa en tots els àmbits i sectors" (Portal, 2018).

La llei té vint-i-cinc articles, distribuïts en set capítols, i onze disposicions (vuit d'addicionals, una de derogatòria i dues de finals). El capítol I (articles 1 a 4) regula els principis generals, entre els quals hi ha l'objecte i finalitat (article 1), la llengua pròpia i les llengües oficials (article 2), els drets lingüístics (article 3) i la unitat de la llengua occitana (article 4). El capítol II (articles 5 a 10) tracta de l'ús institucional, a l'Aran i a la Catalunya no aranesa. El capítol III (articles 11 i 12) regula la toponímia i l'antroponímia. El capítol IV (articles 13 a 16) es dedica a l'ensenyament. El capítol V (articles 17 i 18) tracta de títols i certificats. El capítol VI (articles 19 i 20) regula els mitjans de comunicació. I el capítol VII (articles 21 a 25), finalment, tracta del foment i

la difusió de l'occità, incloent-hi les activitats i els equipaments culturals, l'àmbit socioeconòmic, la col·laboració amb la resta d'Occitània i la projecció exterior. (Portal, 2018.)

L'article 2.1 reitera que l'occità és la llengua pròpia d'Aran, però la redacció és diferent; si a l'Estatut, a l'article 6.5, hi deia que “La llengua occitana, denominada *aranès* a l'Aran, és la llengua pròpia d'aquest territori [...]” (la cursiva és del text original), a l'article 2.1 de la llei del 2010 hi ha la formulació “L'aranès, nom que rep la llengua occitana a l'Aran, és la llengua pròpia d'aquest territori”. És a dir, a l'Estatut el que és oficial és l'occità, mentre que en aquest article concret ho és l'aranès; no obstant això, l'article 1.1 de la mateixa llei del 2010 diu que “L'objecte d'aquesta llei és la protecció a Catalunya de l'occità, denominat *aranès* a l'Aran, com a llengua pròpia d'aquest territori”: una vacil·lació en la primacia dels termes (dins la mateixa llei) que, en qualsevol cas, no afecta el reconeixement de l'occitanitat de l'aranès. (Portal, 2018.)

L'article 2.3, que deia que l'aranès és la llengua preferent de totes les institucions araneses, “[...] dels mitjans de comunicació públics, de l'ensenyament i de la toponímia” i que era la llengua que normalment emprarien les administracions catalanes en les seves relacions amb Aran, ha estat afectat per un recurs d'inconstitucionalitat pel que fa a aquesta preferència de l'ús. Però no ha estat afectat l'article 2.4, segons el qual l'occità es pot utilitzar “per les persones físiques o jurídiques en activitats públiques i privades sense que puguin patir cap discriminació per aquest motiu. Els actes jurídics fets en aquesta llengua tenen plena validesa i eficàcia [...]”. (Portal, 2018.)

Seguint el fil de l'article 2.4, l'article 3 regula els drets lingüístics, entre els quals hi ha el coneixement i l'expressió (oral i escrita, en relacions i actes públics i privats); també, més concretament, “Utilitzar-la en les relacions amb les institucions i administracions públiques a l'Aran i amb les institucions de la Generalitat a què fa referència l'article 2.2 de l'Estatut d'autonomia arreu de Catalunya, i ésser-hi atès, en els termes que aquesta llei estableix” (Portal, 2018).

Moral (2017: 422-423) afirma que la llei del 2010 tracta els drets lingüístics de l'article 36 de l'Estatut sense afegir-hi gaire cosa, però que sí que s'hi poden trobar dos tipus de drets lingüístics en funció del territori, això és, diferents a Aran i a la Catalunya no aranesa: a la Vall d'Aran, tothom té el dret d'expressar-se en occità i d'ésser-hi atès en

relacionar-se amb qualsevol institució pública (Estat, Generalitat, etc.), mentre que fora de la Vall els habitants d'Aran poden relacionar-se amb la Generalitat en occità, sense haver de donar cap traducció (oral o escrita, depenent del cas), però no tenen el dret, pel que s'entén del text de Moral, d'ésser atesos en occità, a diferència del que succeeix a Aran.

Un aspecte simbòlic de la possibilitat de relació amb la Generalitat en occità fora d'Aran és el seu ús al Parlament de Catalunya; així, per exemple, en una compareixença al Parlament, l'abril de l'any 2010, hi van participar aranesos i no aranesos, de manera que hi va haver intervencions en occità (Montoya, 2015: 167-186). Una altra característica que afecta els òrgans centrals autonòmics la trobem a l'article 7 (Portal, 2018): les lleis del Parlament s'han de publicar també en aranès i, a més, la versió aranesa té caràcter oficial; en canvi, “Les disposicions, les resolucions i els acords de les institucions i els ens que conformen la Generalitat i el seu sistema institucional s'han de publicar també en aranès *si afecten específicament l'Aran*” (la cursiva és meua), és a dir, aquí la cobertura és més específica, restringida a temes d'interès *territorial*.

Recordem que a l'Estatut, tot i que hi ha el deure de conèixer el català, no passa el mateix amb l'occità. En qualsevol cas, la llei del 2010, a l'article 14.3, sí que estableix que “Els alumnes, a l'Aran, tenen el dret i el deure de conèixer amb suficiència oral i escrita la llengua pròpia d'aquest territori en finalitzar l'educació obligatòria a l'Aran [...]” (Portal, 2018).

Segons Moral (2017: 424), la llei “es refereix als ens locals de Catalunya, a l'article 6.3, en un sentit genèric i volitiu”. En efecte, l'article 6.3 diu que “La Generalitat, en col·laboració amb el Conselh Generau d'Aran, ha d'oferir suport tècnic i informació als ajuntaments que vulguin incloure la llengua pròpia de l'Aran en llurs polítiques lingüístiques” (Portal, 2018); és a dir, que els ajuntaments tenen l'opció d'incloure l'occità, però no pas l'obligació.

Finalment, i per a ampliar això darrer, vegem què diu l'article 6.6 (puntualitzem, aquí, que l'article 6 tracta de les institucions i administracions públiques a la Catalunya no aranesa): “En el procés de selecció per a la provisió de *llocs de treball* de l'Administració de la Generalitat i dels ens locals de Catalunya, el coneixement de la llengua que regula aquesta llei *pot ésser valorat com un mèrit* [...]” (les cursives són

meves), cosa que es determinaria per reglament. Ara bé, pot ser un *requisit* si, a aquests llocs de treball, els corresponen funcions que ho justifiquin, “especialment les relacionades amb l’atenció oral o escrita a la ciutadania, l’ensenyament, les relacions institucionals, les d’assessorament lingüístic o les de projecció exterior i foment de l’ús”. (Portal, 2018.)

Podem concloure, responent a la pregunta del final de la secció 5.3, que Catalunya no ha entrat ni al grup del federalisme lingüístic ni al del bilingüisme (o en aquest cas, trilingüisme) institucional, atès que ni les llengües tenen una representació realment igualitària als òrgans centrals, ni hi ha trilingüisme als òrgans centrals i en alguns òrgans regionals o locals.

L’última llei que té continguts referits a la llengua occitana és, segons Moral (2017: 419-420), la llei de règim especial d’Aran de 2015; s’hi confirma un aspecte com ara que “L’aranès, nom que rep la varietat autòctona de la llengua occitana a Aran, és la llengua pròpia d’aquest territori [...]”, a l’article 8.1 (Llei 1/2015, 2015: 5).

6. REFLEXIONS SOBRE L'OFICIALITAT EXTRATERRITORIAL DE L'OCCITÀ

Sans (2008: 111), a l'hora de defensar el foment i l'extensió de l'occità, també manifesta la seva precaució sovint: diu que cal evitar el ridícul en l'aplicació, que s'ha de tenir en compte l'extensió real de la llengua. Aquestes limitacions a l'aplicació de les polítiques lingüístiques relatives a l'occità a Catalunya tenen, naturalment, un origen, que ja hem pogut observar a la secció 4.1 d'aquest treball: la desproporció demogràfica entre els aranesos, el poble occitanoparlant de Catalunya, i el conjunt dels catalans.

Aquesta és una situació que es pot agreujar si continua el procés de declivi en l'ús de la llengua, que hem vist a la secció 4.2. A més a més, tal com suggereix el que hem vist al final de la dita secció, el nombre de persones que coneixen l'occità és molt baix a escala catalana; sens dubte, la comprensió oral o escrita causa molts menys problemes que la producció, atesa la proximitat estructural entre ambdues llengües, però, fins i tot així, es fa difícil assolir una autèntica oficialitat extraterritorial de l'occità. En altres casos d'oficialitat extraterritorial, la situació podria ser més senzilla si el coneixement de la llengua minoritària estigués més estès en la població del conjunt de l'entitat política; per causes històriques, per exemple.

És realment important, l'oficialitat lingüística? El valor simbòlic de l'oficialitat lingüística, amb la influència consegüent en la valoració social de la llengua oficialitzada, fan que sigui molt rellevant des del punt de vista del futur de la llengua, tot i que no és l'únic factor que cal tenir en compte (Pons, 2015: 10). L'oficialitat lingüística és important, i ho és per molts motius, com la prioritització de la llengua en la recepció dels recursos estatals, la garantia de l'ús de la llengua minoritzada a les comunicacions institucionalitzades i l'atorgament de drets als parlants, per exemple; no obstant això, a més d'aquesta dimensió estàtica, és a dir, l'estatus oficial, cal també una dimensió dinàmica: voluntat política i polítiques lingüístiques que siguin apropiades i que s'adaptin als canvis (Pons, 2017: 5).

Moral (2017: 425-426) apunta que, en qualsevol cas, l'occità necessita “recursos lingüístics tècnics, humans, i financers”. El problema és que, com en qualsevol àmbit, les necessitats són infinites però els recursos són finits; es podria al·legar en contra del finançament del foment de l'occità que hi ha altres àrees prioritàries. Ninyoles (1989: 109-111) considera que el desenvolupament de les llengües minoritàries no és realment afectat per problemes econòmics sinó polítics, que és la comunitat lingüística implicada qui ha de decidir si vol assumir els costos que suposa el manteniment de la seva llengua i que es fa difícil trobar el volum demolingüístic mínim d'una comunitat per a disposar d'una producció escrita viable.

El cert és que Aran forma part d'una comunitat lingüística més gran, l'occitana; tal com hem vist a l'apartat 3.1, l'aranès forma part de l'occità gascó. Carrera (2008: 9), de fet, considera que el mot *aranès* té un significat fonamentalment polític, atès que denomina els parlars occitans d'una àrea administrativa concreta, amb unes interferències lingüístiques diferents de les de la resta d'Occitània (a Aran són causades pel català i pel castellà); és a dir, no designa cap “realitat dialectal secular i tradicional”.¹⁴ Ara bé, la relació amb la resta d'Occitània també planteja qüestions relatives a la identitat dels seus habitants (d'Aran i de la resta d'Occitània) i a l'existència d'una voluntat d'estandardització comuna; dues qüestions que, tal com sabem, sovint van juntes.

Pel que fa a la voluntat política, què és el que ha impulsat l'oficialització de l'occità a Catalunya? Ja hem vist que era una reivindicació aranesa que va ser inclosa a l'Estatut per una esmena introduïda per ERC. Del contingut del llibre de Sans (2008) es desprenen diverses causes possibles que, potser combinades, han donat lloc a aquest fet politicolingüístic: desitjar preservar la llengua, com a part de la vida dels seus parlants; dignificar una realitat cultural; aconseguir la rendibilitat política que pot tenir per a una comunitat (minoritària) la seva promoció lingüística i identitària; obtenir (Catalunya) de l'Estat un tracte semblant al que Catalunya proporciona als aranesos, o obtenir (el catalanisme) la simpatia aranesa per a un benefici polític. No seria estrany trobar causes molt semblants a aquestes en altres casos d'oficialitat extraterritorial.

---

¹⁴ Original: “realitat dialectal secular e tradicionau”.

Tal com indica Moral (2017: 423), el que persegueix l'oficialitat extraterritorial de l'occità és evitar que els occitanoparlants hagin de renunciar a la seva llengua o assumir costos de traducció a l'hora de relacionar-se amb les administracions catalanes. Aconseguir, doncs, en general, que es pugui tenir la sensació que es forma part d'una entitat política tot i parlar una llengua que hi és minoritària; assolir, en altres paraules, beneficis simbòlics a través de canvis instrumentals. Sembla evident que altres oficialitats extraterritorials tenen el mateix objectiu.

Naturalment, hi pot haver posicions contràries que, per a assolir el mateix objectiu (que tothom pugui tenir la sensació de pertinença a la comunitat), prefereixin prendre mesures homogeneïtzadores que, per una banda, podrien ser més efectives a l'hora de crear aquest sentiment, però, per l'altra, provocarien una reducció de la diversitat lingüística; una altra posició possible és la creació d'entitats polítiques diferents en funció de la llengua pròpia.

El que ens mostra la manera en què s'ha dissenyat l'oficialitat de l'occità a Catalunya, amb una aplicació més intensa a la Vall d'Aran i més suau extraterritorialment, és que sembla que es vulgui un equilibri entre la situació causada per la desproporció demogràfica i la voluntat de foment de la llengua occitana. Un futur estudi més centrat en la definició del concepte d'oficialitat extraterritorial i en la cerca de casos que s'hi corresponguin podria analitzar si aquesta voluntat d'equilibri n'és un element definitori.

7. CONCLUSIONS

L'oficialitat lingüística connecta una entitat política amb una o amb diverses llengües; té una dimensió simbòlica i instrumental. L'oficialitat extraterritorial és l'oficialitat que s'aplica fora del territori d'una llengua; l'ús del terme es podria limitar als casos d'oficialitat en el conjunt d'una entitat política d'una llengua que és minoritària en aquesta entitat política.

La llengua occitana, malgrat l'esplendor de l'etapa medieval, ha conegut un declivi que l'ha acabat sumint en la substitució lingüística. La manca d'un espai occità potent pot perjudicar el futur de la llengua a Aran.

La Vall d'Aran ha anat obtenint autonomia en relació amb Catalunya; la seva llengua, però, es troba en un estat precari pel que fa als usos.

L'occità a Catalunya, des de l'Estatut de 1979, ha obtingut un estatus i una cobertura legal creixents, al mateix temps que la identificació i el tractament de la llengua es desenvolupaven. La situació actual és d'oficialitat al conjunt de Catalunya, però amb una intensitat inferior extraterritorialment, és a dir, fora d'Aran.

El cas local de l'occità a Catalunya ens proporciona elements que podem provar d'identificar en altres casos d'oficialitat extraterritorial; per exemple: desproporció demogràfica problemàtica, grau de proximitat estructural, disposició d'assumir els costos necessaris, treball per la preservació identitària, interessos polítics, desig d'harmonia comunitària i moderació en l'extraterritorialitat.

8. BIBLIOGRAFIA

BARBETA, JORDI. (2005, 1 d'octubre). "Catalunya se pronuncia y reclama atención a España". *La Vanguardia* (núm. 44518, pàg. 11-12).

<<http://hemeroteca.lavanguardia.com/edition.html?edition=LVG+Barcelona&x=16&y=13&bd=01&bm=10&by=2005&page=2>>

BASTARDAS I BOADA, ALBERT (1996). *Ecologia de les llengües. Medi, contactes i dinàmica sociolingüística* (versió electrònica; la versió en paper va ser publicada per Proa).

<http://www.academia.edu/239546/Ecologia_de_les_lleng%C3%BCes_Medi_contactes_i_din%C3%A0mica_socioling%C3%BC%C3%ADstica_Ecology_of_languages_Environment_contacts_and_sociolinguistic_dynamics>

BASTARDAS BOADA, ALBERT (2003, setembre). "Ecodinàmica sociolingüística: comparaciones y analogías entre la diversidad lingüística y la diversidad biológica". *Revista de Llengua i Dret* (núm. 39, pàg. 119-148). (Consultable en línia a

<<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/452/n39-bastardas-es.pdf>>.)

BOIX-FUSTER, EMILI (2004). "Les llengües en els òrgans centrals de l'Estat espanyol (un balanç de 25 anys de la CE)". *Llengua, Societat i Comunicació* (núm. 2, pàg. 1-9). (Consultable en línia a

<<https://www.raco.cat/index.php/LSC/article/view/40449/40925>>.)

BOIX-FUSTER, EMILI (2008). "Llengües i identitats a Europa". A: MASSIP, ÀNGELS (coordinadora). *Llengua i identitat* (pàg. 133-150). Barcelona: Universitat de Barcelona.

BOU, LLUÍS. (2004, 13 de febrer). "La ponència de l'Estatut es crea sense el PP, però amb ampli consens". *Avui* (núm. 9477, pàg. 15).

<<http://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000887454&page=15&search=&lang=ca&view=hemeroteca>>

CARBÓ, I. (2003, 15 de desembre). “L’esquerra tanca l’era Pujol”. *Avui* (núm. 9419, pàg. 19).

<[http://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000885870&page=19&search=&lang=ca&vi
ew=hemeroteca](http://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000885870&page=19&search=&lang=ca&vi
ew=hemeroteca)>

CARRERA, AITOR (2008). *Entre dues frontèreres. Estudis de lingüística occitana*. Lleida: Pagès.

CARRERA BAIGET, AITOR (2015). “Trenta anys de codificació gràfica. La necessitat d’implementar una normativa en l’occità de la Vall d’Aran”. *Treballs de Sociolingüística Catalana* (núm. 25, pàg. 251-286).

<http://revistes.iec.cat/index.php/TSC/article/view/80668/pdf_703>

Cinquè informe periòdic sobre el compliment de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries del Consell d’Europa a Catalunya. 2013-2016 (2017). Generalitat de Catalunya.

<[http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/legislacio/recull_de_normativa/altres
/arxius/CELROM_CAT_2013-2016.pdf](http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/legislacio/recull_de_normativa/altres
/arxius/CELROM_CAT_2013-2016.pdf)>

COMPANY, ENRIC (2006, 19 de juny). “De cómo el Estatuto cambió de manos durante la negociación”. *El País* (versió electrònica).

<https://elpais.com/diario/2006/06/19/espana/1150668012_850215.html>

Constitució espanyola (2012). Barcelona: Parlament de Catalunya.

<<https://www.parlament.cat/document/nom/ConstitucioConsolidat.pdf>>

El País (2013, 8 de setembre). “De la sentencia del Estatuto a la Via Catalana”.

<https://elpais.com/politica/2013/09/07/actualidad/1378573852_724639.html>

Els usos lingüístics a la Val d’Aran. Principals resultats de l’Enquesta d’usos lingüístics de la població. 2013 (2013). Generalitat de Catalunya.

<[http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/dadesestudis/altres/arxius/EULP13
Presentacio_Val-dAran.pdf](http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/dadesestudis/altres/arxius/EULP13
Presentacio_Val-dAran.pdf)>

Enquesta d’usos lingüístics de la població. 2013 (2015). Barcelona: Generalitat de Catalunya.

<<https://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/cataleg/pdfdocs/eulp2013.pdf>>

Estatut d'autonomia de Catalunya (2016). Barcelona: Parlament de Catalunya.

<<https://www.parlament.cat/document/cataleg/48089.pdf>>

GARDY, PHILIPPE (2002). “Préface”. A: KIRSCH, F. PETER; KREMnitz, GEORG; SCHLIEBEN-LANGE, BRIGITTE. *Petite histoire sociale de la langue occitane* (pàg. 9-12). Canet de Rosselló (Rosselló): Trabucaire.

Idescat (2016, 23 de maig). “Superfície i pendents. 2015. Comarques i Aran, i àmbits”.

<<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=203>>

Idescat (2017, 28 de desembre). “Població a 1 de gener. 2013-2017. Comarques i Aran, àmbits i províncies”. <<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=246>>

KREMnitz, GEORG (2002a). “La langue au miroir de l’histoire”. A: KIRSCH, F. PETER; KREMnitz, GEORG; SCHLIEBEN-LANGE, BRIGITTE. *Petite histoire sociale de la langue occitane* (pàg. 13-44). Canet de Rosselló (Rosselló): Trabucaire.

KREMnitz, GEORG (2002b). “Une approche sociolinguistique”. A: KIRSCH, F. PETER; KREMnitz, GEORG; SCHLIEBEN-LANGE, BRIGITTE. *Petite histoire sociale de la langue occitane* (pàg. 103-136). Canet de Rosselló (Rosselló): Trabucaire.

LAMUELA, XAVIER (1987). *Català, occità, friülà: llengües subordinades i planificació lingüística*. Barcelona: Quaderns Crema.

Llei 1/2015, del 5 de febrer, del règim especial d’Aran (2015, 13 de febrer). *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* (núm. 6810A, pàg. 1-32).

<http://www.conselharan.org/wp-content/uploads/2015/08/Llei-1_2015-Regim-Especiau-dAran2.pdf>

Llei de Normalització Lingüística a Catalunya (1989). Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. <<http://llengua.gencat.cat/permalink/71dc3c81-5382-11e4-8f3f-000c29cdf219>>

MONTOYA, JÈP DE (2015). “Discors d’entrada der Excellentíssim Sr. Jèp de Montoya. Dètz sègles d’escrits entà arribar ara Acadèmia”. A: *Discorsi de presentacion der Institut d’Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana. Arties, 10 de juriòl de 2015. Discorsi d’entrada ena Acadèmia. Vielha, 9 de juriòl de 2015* (pàg. 121-198). Institut d’Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana.

MORAL AJADO, XAVIER (2017). “La protecció legal de l’occità aranès”. *Estudis Romànics* (núm. 39, pàg. 415-426).

<<https://www.raco.cat/index.php/Estudis/article/view/321061/411546>>

NINYOLES, RAFAEL L. (1989). *Estructura social i política lingüística*. Alzira: Bromera.

Occitània i l’occità [2008]. Generalitat de Catalunya.

<http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/publicacions_en_linia/arxius/occitania.pdf>

PONS, EVA (2015). *L’oficialitat lingüística. Declaracions constitucionals i implicacions jurídiques i pràctiques*. Generalitat de Catalunya.

<http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/btpl/arxius/14_Oficialitat_linguistica.pdf>

PONS, EVA (2017, juny). “Presentació: Llengües i estatus. L’oficialitat importa?”. *Revista de Llengua i Dret* (núm. 67, pàg. 1-6).

<<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/10.2436-rld.i67.2017.2989/n67-pons-ca.pdf>>

Portal Jurídic de Catalunya (2015). “LLEI 16/1990, de 13 de juliol, sobre el règim especial de la Vall d’Aran”.

<http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&versionId=1156447&versionState=03&language=ca_ES&documentId=72108&mode=single>

Portal Jurídic de Catalunya (2018). “LLEI 35/2010, d’1 d’octubre, de l’occità, aranès a l’Aran”.

<http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&versionId=1664672&versionState=02&language=ca_ES&documentId=560046&mode=single>

RTVE (2010, 28 de juny). “El Estatut catalán. La cronología”.

<<http://www.rtve.es/noticias/20100628/estatut-catalan-cronologia/291018.shtml>>

SANS SOCASAU, JUSÈP LOÍS (2008). *Occitan en Catalonha*. Lleida: Pagès.

SUÏLS SUBIRÀ, JORDI; HUGUET CANALÍS, ÀNGEL (2002). “Aportacions a la teoria de la interdependència lingüística: anàlisi de tres models d’escolarització plurilingüe a la Vall d’Aran”. *Treballs de Sociolingüística Catalana* (núm. 16, pàg. 261-274).

<<http://revistes.iec.cat/index.php/TSC/article/view/5685/10783>>

TAUPIAC, JACME (2015). “Discors d’entrada der Illustríssim Sr. Jacme Taupiac. Reflexions sus l’occitan estandard”. A: *Discorsi de presentacion der Institut d’Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana. Artes, 10 de juriòl de 2015. Discorsi d’entrada ena Acadèmia. Vielha, 9 de juriòl de 2015* (pàg. 299-306). Institut d’Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana.

VALLS, FRANCESC (2005, 2 d’octubre). “Una reforma cocinada a fuego lento”. *El País* (versió electrònica).

<https://elpais.com/diario/2005/10/02/espana/1128204005_850215.html>

Viquipèdia, l’enciclopèdia lliure (2018, 27 d’agost). “Síndic d’Aran”.

<https://ca.wikipedia.org/wiki/S%C3%ADndic_d%27Aran>

Wikipedia (2018, 14 d’agost). “Occitania”. <<https://en.wikipedia.org/wiki/Occitania>>

Wikipèdia (2018, 9 de juliol). “Occitània”.

<<https://oc.wikipedia.org/wiki/Occit%C3%A0nia>>